

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**Cultul Baptist din Transilvania între 1948-1989 în
memoria colectivă.**

(județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sălaj)

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC,
Prof. Univ. Dr. DORU RADOSAV

DOCTORAND,
FLORENTINA BODEANU
(căsătorită BUDEANCĂ)

CLUJ-NAPOCA

2009

Termeni cheie: credincioși bapțiști, pastori, Biserica Baptistă, Transilvania, memorie colectivă, istorie orală, comunism, persecuții religioase, pocăiți, botez, Securitate.

REZUMATUL TEZEI

Absența unor lucrări științifice de anvergură în domeniul istoriei bapțiștilor români în a doua jumătate a secolului XX și interesul nostru deosebit față de problematica vieții religioase în perioada comunistă ne-a determinat să inițiem, în 2004 sub coordonarea prof. univ. dr. Doru Radosav, teza de doctorat intitulată „*Cultul Baptist din Transilvania între 1948-1989 în memoria colectivă. (județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sălaj)*”. Am considerat necesar să ne bazăm cercetarea noastră pe memoria colectivă a bapțiștilor care au trăit în România comunistă, pentru că aceasta era o sursă prea puțin exploatată până în acel moment și pentru că informațiile obținute de la actorii evenimentelor istorice pot să contribuie, în opinia noastră, alături de sursele scrise edite sau inedite, la reconstituirea cât mai aproape de adevăr a trecutului istoric.

În cele patru județe în care ne-am propus să realizăm cercetarea noastră trăiau, în anul 2002, 17.157 credincioși dintre care 8220 în mediul urban iar 8937 în mediul rural.¹ Desigur, o cercetare de teren exhaustivă, care să-i includă pe toți acești credincioși era imposibilă motiv pentru care am decis să stabilim un eșantion de subiecți reprezentativi care să fie interogați în legătură cu tematica abordată.² Alegerea a fost făcută astfel încât, prin intermediul unui studiu redus, să obținem concluzii cu valabilitate generală, care să reflecte caracteristicile întregului univers de indivizi constituenți ai populației studiate.³

Prin urmare, ne-am propus să realizăm interviuri cu credincioși bapțiști, laici și deservenți de cult, femei și bărbați, născuți între 1920-1975, cu domiciliul în județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sălaj. O altă condiție esențială care trebuia îndeplinită de viitorii martori era aceea de a fi devenit membri ai cultului baptist înainte de 1989. Pentru a asigura o reprezentativitate satisfăcătoare studiului nostru, am stabilit că eșantionul de subiecți trebuie să cuprindă cel puțin câteva zeci de persoane.⁴

În urma cercetărilor întreprinse între 2005-2008 în cele patru județe menționate am realizat 49 de interviuri cu 57 de martori (câteva interviuri au fost efectuate cu două sau mai

¹ <http://www.recensamant.ro>, accesat la 14 ianuarie 2009.

² Barbara W. Sommer, Mary Kay Quinlan, *The Oral History Manual*, AltaMira Press, 2002, pp. 10-11.

³ Traian Rotariu, Petru Iluț, *Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, 2006, p. 159.

⁴ Traian Rotariu, Petru Iluț, *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*, Iași, Editura Polirom, 1997, p. 50.

multe persoane).⁵ Marea majoritate a acestora, mai exact, 46 de interviuri au fost realizate în mediul urban, iar 11 în mediul rural, numărul mai mare de interviuri realizate în mediul urban datorându-se faptului că bapțiștii care locuiesc în orașe, în special în orașele mari, sunt mult mai deschiși și mai dispuși la dialog decât cei de la sate.

Din punct de vedere al vârstei martorilor avem următoarea situație: 8 credincioși sub 50 de ani, 21 de credincioși între 50-70 de ani și 29 de credincioși peste 70 de ani. După cum se poate observa, cei mai mulți martori sunt de vârstă înaintată (peste 50 de ani) cu o experiență de viață bogată, și care, implicit, au putut să ne ofere mai multe informații despre situația credincioșilor bapțiști în timpul regimului comunist. În ceea ce privește raportul femeii-bărbați, acesta este net în favoarea bărbaților. Astfel, deținem 40 de mărturii ale unor persoane de sex masculin și 18 ale unor persoane de sex feminin. Această situație se explică prin faptul că femeile bapteste au tendința de a respecta rolul bărbatului de „cap al familiei”, preferând să-i lase acestuia responsabilitatea reprezentării pe plan social. Cu toate acestea, am încercat să realizăm interviuri și cu femeii bapteste mai ales că intenționam să abordăm în cadrul lucrării noastre probleme precum: caracteristicile familiei bapteste, educația copiilor, atitudinea față de aspecte diferite ale vieții materiale și sociale, rolul femeii în biserică etc.

Din punct de vedere al nivelului de pregătire școlară, avem 2 martori cu două clase primare, 11 cu studii gimnaziale, 11 cu școală profesională, 14 cu studii liceale și 20 cu studii superioare. În această ultimă categorie i-am inclus pe cei care au absolvit Seminarul Teologic Baptist (este vorba de 7 persoane) și diferite facultăți. O varietate destul de mare există și în ceea ce privește categoriile profesionale din care fac parte martorii noștri. Avem, astfel, interviuri cu 4 agricultori, 3 casnice, 31 de muncitori, 7 pastori, 4 medici, 5 ingineri și 4 profesori.

Pe lângă interviurile de istorie orală, o pondere însemnată în elaborarea lucrării noastre au avut-o documentele întocmite de Securitate și de fostul Departament al Cultelor, pe care le-am identificat în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității. Pe parcursul a trei ani de cercetări în această arhivă am studiat documente din fondurile „Documentar” (ce conține documente generale precum: situații, rapoarte, sinteze, statistici etc.), „Informativ” (ce conține dosare ale celor urmăriți de Securitate), „Rețea” (ce conține dosare ale foștilor informatori) și „Bibliotecă” (ce conține culegeri de legi, broșuri, ordine interne, etc.). Documentele ne-au ajutat la conturarea cadrului general, la realizarea unui scurt istoric al bapțiștilor din România, la elaborarea diferitelor părți ale subcapitolelor din teza noastră unde informațiile oferite de interviuri erau confuze sau deficitare. Coroborarea

⁵ Avem, de fapt, 58 de mărturii, întrucât doamna Lidia Țugulan ne-a trimis răspunsurile la întrebările care ne interesau în scris.

interviurilor de istorie orală cu documentele de arhivă a reprezentat, în opinia noastră, cea mai bună manieră de tratare a tematicii abordate în cadrul lucrării de față. Utilizarea exclusivă a unuia sau altuia dintre cele două tipuri de surse ar fi diminuat valoarea lucrării noastre și nu ne-ar fi permis o privire de ansamblu asupra problematicii baptiștilor din România în perioada comunistă.

După cinci ani de cercetări și eforturi de sintetizare a informațiilor obținute, am reușit să finalizăm lucrarea noastră care este structurată pe șapte capitole mari: „*Repere teoretice și metodologice*”, „*Cadrul general*”, „*Stat și biserică în România comunistă. Cazul Bisericii Baptiste*”, „*Baptiștii în societatea românească între 1948-1989*”, „*Relațiile baptiștilor români cu protestanții din străinătate între 1948-1989*”, „*Baptiștii despre ei înșiși*”, „*Caracteristici ale Bisericii Baptiste*”.

În cadrul primului capitol intitulat „*Repere teoretice și metodologice*” am vorbit, mai întâi, despre istoria istoriei orale. Am arătat, astfel, că din momentul apariției sale în antichitatea greacă, știința istoriei s-a definit ca o realitate care nu este nici construită, nici observată ca în cazul altor științe, ci bazată pe *anchetă* sau *mărturie*. Istoria a început prin a fi o poveste a celui care „a văzut și a auzit”.⁶ Mărturia orală a rămas și în Evul Mediu un izvor fundamental al istoriei. Acum apare, totuși, o distincție din ce în ce mai clară între sursele orale și cele scrise, pe de-o parte, și între diversele timpuri istorice, pe de altă parte. Istoria contemporană este, în lucrările istoricilor medievali, precedată de alte două perioade: istoria „veche”, care are ca obiect faptele mai vechi de un secol și care se redactează doar pe baza documentelor scrise și o istorie ce ar putea fi denumită „modernă” având ca specific panoramarea ultimului secol, și care se scrie atât pe baza documentelor scrise cât și pe baza mărturiilor orale.⁷ Abia la începutul epocii moderne, o dată cu apariția tiparului și progresele alfabetizării raportul dintre sursele orale și sursele scrise începe să se modifice substanțial, acordându-se credibilitate, cu precădere, celor din urmă. Tradiția orală nu va dispărea, totuși, din orizontul științific al istoricului înainte de marea ofensivă condusă, în favoarea arhivelor scrise, de școlile germană și franceză în secolul al XIX-lea.⁸ Spre deosebire de predecesorii lor, adepții școlii istorice „pozitivistice” au avut un adevărat „cult” al documentului scris chiar și evenimentele contemporane fiind redată numai pe baza surselor scrise.

În pofida unor tentative care datează din prima parte a secolului XX, reconsiderarea importanței surselor orale a venit, însă, abia după primul război mondial. Cu toate acestea, bazele istoriei orale moderne au fost puse în 1948 de profesorul Allan Nevins care a înființat un Birou de istorie orală în cadrul Universității Columbia, ce își propunea atât înregistrarea și

⁶ Jaques Le Goff, *Histoire et memoire*, Paris, Editura Gallimard, 1988, p. 19.

⁷ Jean-François Soulet, *Istoria imediată*, București, Editura Corint, 2000, pp. 12-13.

⁸ *Ibidem*, p. 13.

transcrierea de interviuri, cât și organizarea unei arhive de istorie orală. Sub imboldul școlii de istorie orală americane, dar și sub presiunea exigențelor istoriei contemporane, școli importante de istorie orală s-au dezvoltat după al doilea război mondial și în Europa Occidentală, în special în Anglia, Franța și Italia. După căderea regimurilor comuniste, recursul la istorie orală s-a impus și în țările din Estul Europei unde mărturiile orale ale victimelor totalitarismului au reprezentat o alternativă la „memoria oficială și hegemonică impusă de regimurile totalitare.”⁹ În România lucrările memorialistice și interviurile de istorie orală au adus la cunoștința opiniei publice portretul neretușat al societății comuniste, din care nu lipseau referirile la abuzurile și nedreptățile petrecute în acea perioadă, la lipsurile materiale, la starea de teamă generalizată în care trăiau românii și chiar la crimele comise de comuniști de-a lungul deceniilor în care deținuseră puterea.

În ceea ce privește trăsăturile definiției ale istoriei orale, specialiștii în domeniu din S.U.A. și vestul Europei susțin că acestea ar fi următoarele: unicitatea mărturiei orale, metamorfoza oralității în text scris, caracterul dialogic al discursului care reflectă relația intersubiectivă narator-cercetător, subiectivitatea mărturiei care prezintă nu atât fapte, cât semnificații ale evenimentelor trăite și reclamă un alt tip de credibilitate, vocația democratică în comparație cu istoria tradițională bazată pe documente scrise. Sursele scrise și cele orale nu se exclud, însă, unele pe celelalte, fiind chiar recomandabil să le utilizăm concomitent în lucrările referitoare la istoria recentă.¹⁰

Deși există numeroși istorici care pun la îndoială credibilitatea surselor orale, considerăm că cei care se limitează să studieze doar documentele dintr-un dosar de arhivă se află în situația nefirească a unei persoane care s-ar mulțumi să privească doar negativul unui film. Mărturiile orale vin să întregescă imaginea despre realitățile trecute și ignorarea lor ar însemna – din start – asumarea riscului de a realiza o cercetare incompletă și chiar părtinitoare. Cu toate neajunsurile lor, se poate afirma că în contextul cercetării trecutului, sursele orale au virtuți care le fac indispensabile procesului de scriere a istoriei.¹¹

Tot în cadrul primului capitol, am prezentat metodologia utilizată, în general, de specialiștii în domeniul istoriei orale dar și modul în care am aplicat-o efectiv pentru culegerea și interpretarea datelor folosite în vederea elaborării lucrării de față. Astfel, am arătat că ne-am decis să utilizăm în cercetarea noastră interviul semi-structurat, am reprodus

⁹ Doru Radosav, *Memorie și eveniment. Câteva considerații*, în „AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală”, VIII, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2007, pp. 14-15.

¹⁰ Alessandro Portelli, *What makes oral history different?*, în Robert Perks, Alistair Thompson, „The Oral History Reader”, London and New York, Routledge, 1989, pp. 65-66.

¹¹ Almira Țentea, *Discursul public al istoriei și sursele orale*, în „AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală”, V, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2004, p. 72.

ghidul de interviu folosit pe parcursul campaniilor de teren, am prezentat eșantionul de martori și am vorbit despre modul în care au fost prelucrate și utilizate mărturiile orale.

Cel de-al doilea capitol intitulat „*Cadrul general*” cuprinde informații privind apariția credinței baptiste în România și în lume, raporturile baptiștilor din teritoriile românești cu statul în secolul XX, structura organizatorică a bisericilor baptiste din România în perioada comunistă. De asemenea, am considerat oportun ca, tot în această secțiune, să prezentăm și principalele caracteristici ale credinței creștine baptiste așa cum reies ele din „Mărturisirea de credință” a Cultului Baptist.

În capitolul „*Stat și biserică în România comunistă. Cazul Bisericii Baptiste*” am arătat că înglobarea României în spațiul de hegemonie sovietică după al doilea război mondial a avut consecințe profunde asupra diferitelor culte religioase întrucât, procesul complex de implementare a comunismului în țara noastră dirijat de autoritățile sovietice, impunea, între altele, eradicarea religiei și distrugerea bisericilor.¹² Lupta sistematică și intensă dusă de statul român împotriva diferitelor culte religioase s-a datorat faptului că edificarea societății comuniste, visată de corifeii socialismului științific, nu era posibilă în condițiile existenței unei ideologii alternative celei comuniste. Baptiștii au resimțit puternic această ofensivă a regimului împotriva celor care continuau să mai creadă în Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât ei se făceau „vinovați” de un dublu păcat: nu erau doar credincioși ci și membrii unei biserici cu numeroși adepți în statele capitaliste, în special în Statele Unite, inamicul principal al „lagărului socialist”.

Pentru a asigura o umbră de legalitate imixtiunii în viața bisericilor din România, prin Decretul 178 din 4 august 1948, comuniștii au decis organizarea Ministerului Cultelor care urma să fie folosit în vederea „disciplinării” personalului de cult și exercitării unui control deplin asupra tuturor problemelor religioase. Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 286 din 5 martie 1958, instituția a fost restructurată și transformată într-un „Departament al Cultelor”¹³ care avea atribuții extrem de largi și discreționare ce-i permiteau intervenții brutale în viața bisericilor.¹⁴ Astfel Departamentul Cultelor supraveghea și controla toate cultele religioase, aproba „înființarea și desființarea de unități, organizații și posturi de orice fel”, recunoștea și retrăgea recunoașterea personalului bugetar și nebugetar din serviciul cultelor, recunoștea forurile conducătoare ale cultelor și ale subunităților lor, aproba bugetele cultelor și supraveghea executarea lor, culegea orice fel de date și informații de ordin

¹² Jean François-Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste*, Iași, Editura Polirom, 1998, p. 44.

¹³ Titulatura de „Departamentul Cultelor” s-a păstrat până în 1989.

¹⁴ Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, *Culte neoprotestante din România în perioada 1975-1989*, în „Partidul, Securitatea și Cultele, 1945-1989”, București, Editura Nemira, 2005, p. 263.

organizatoric, administrativ și economic privind cultele.¹⁵ Mărturiile credincioșilor bapțiști dar și informațiile pe care le regăsim în documentele de arhivă sau în lucrările unor istorici specializați în problema relațiilor dintre cultele religioase și statul comunist dovedesc că funcționarii Ministerului/Departamentului Cultelor și, în special, împuterniciții¹⁶ au fost adversarii direcți cu care s-au confruntat deservenții de cult și credincioșii din România în perioada comunistă. Rolul lor nu era acela de a veghea la buna desfășurare a vieții religioase, cum clamau reprezentanții puterii, ci acela de a supraveghea îndeaproape activitatea cultelor și de a aplica măsurile antireligioase ale regimului, care își propuseseră să dea o mână de ajutor „procesului firesc” – prorocit de teoreticienii marxiști – de dispariție a sentimentelor religioase și a bisericilor în noua societate comunistă.

Reglementarea serviciilor divine și arondarea bisericilor au fost două dintre măsurile luate de comuniști împotriva Bisericii Baptiste care au rămas vii în memoria colectivă a credincioșilor acesteia. Prin *Reglementarea* din 1954 statul le impunea bapțiștilor – care obișnuiau să organizeze servicii divine de mai multe ori pe săptămână – să aibă slujbe religioase numai sâmbăta seara, după ora 18.00 și duminica dimineața, până la ora 14.00. Numai o dată pe lună, bapțiștii aveau voie să țină „Cina Domnului”¹⁷, duminica, între orele 14.00-16.00. Reglementarea a provocat mari nemulțumiri în rândul credincioșilor bapțiști și i-a determinat, pe de-o parte, să încerce s-o eludeze, iar, pe de altă parte, să acționeze în vederea înlăturării ei. În tentativa de a contracara efectul Reglementării, bapțiștii s-au folosit de una dintre prevederile acesteia potrivit căreia „serviciile ocazionale: botezuri, cununii religioase, binecuvântarea copiilor, înmormântările, ordinările de păstori și diaconi” se puteau oficia ori de câte ori cazurile respective o cereau. Fiecare dintre aceste servicii ocazionale a devenit un prilej folosit de pastorii bapțiști pentru a aduce oamenii la biserică și a oficia slujbe religioase. Mai mult decât atât, în același scop, au fost inventate noi servicii speciale precum „Sărbătoarea mamelor”, „Sărbătoarea roadelor”, „Ziua taților” sau concerte susținute de coruri, fanfare și orchestre. Prin inventivitatea pastorilor și datorită râvnii credincioșilor care nu acceptau ca o autoritate lumească să se interpună între ei și Dumnezeu, bisericile baptiste au reușit să-și trăiască, în continuare, viața religioasă în pofida restricțiilor impuse de regimul comunist. În prima jumătate a anilor '70 autoritățile române au renunțat să mai aplice cu strictețe prevederile Reglementării datorită schimbărilor petrecute pe

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ Împuterniciții erau reprezentanții Departamentului în țară.

¹⁷ Cina Domnului este un serviciu divin care se celebrează o dată pe lună în cadrul slujbelor săptămânale sau duminicale. Actul propriu-zis al Cinei urmează după predică iar materia acesteia constă în două elemente: vinul și pâinea. Pâinea este frântă în bucăți mici de către pastor iar vinul este turnat în pahare după numărul participanților. Cina este practică ca o amintire cu scopul de închinare, părtășie și cercetare personală, prin autocenzurarea faptelor săvârșite.

plan internațional și a interesului manifestat de statul român față de stabilirea unor bune relații cu Occidentul și cu SUA.

Arondarea bisericilor decisă la 2 noiembrie 1961, a fost o altă măsură discreționară a statului comunist de care își amintesc cea mai mare parte a bapțiștilor intervievați. Prin măsura arondării erau practic desființate filialele și bisericile apropiate (cu precădere, bisericile care nu aveau în proprietate localul de închinăciune, dar și bisericile cu local propriu, dacă erau situate la 3-4 km depărtare de alte biserici baptiste). Aplicarea arondării a provocat mari nemulțumiri întrucât credincioșii trebuiau acum să meargă la închinăciune la biserică din alte localități, în timp ce biserică lor stătea închisă. Cu timpul, la intervenția Uniunii Baptiste, unele dintre aceste biserici au fost redeschise, altele au riscat și au început să funcționeze fără autorizație, credincioșii lor fiind amendați adesea de autorități sub acuzația că s-ar fi constituit în grupuri anarhice.¹⁸ Au existat, însă, și cazuri în care bisericile arondate au funcționat prin înțelegere cu autoritățile locale, dacă nu interveneau sesizări peste ele (autorii lor fiind, de obicei, preoții ortodocși care doreau să înlăture concurența bapțiștilor) la Departamentul Cultelor.¹⁹ Efectele arondării s-au ameliorat în anii '70 în contextul interesului manifestat de occidentali pentru situația cultelor din țara noastră.

Din dorința de a limita creșterea numărului de adepți ai confesiunii baptiste, la finele anilor '50, autoritățile comuniste au hotărât să apeleze la soluția diminuării numărului de locuri la Seminarul Teologic Baptist din București. După arondarea din 1961 când a apărut schema fixă de 180 de păstori pe întreaga țară, Departamentul Cultelor i-a impus Uniunii Baptiste să prezinte situația posturilor vacante patru ani, înainte de a aproba numărul de elevi care puteau fi înscriși la Seminar în anul I. Deși din calculele conducătorilor Cultului Baptist reieșea că, în fiecare an, pentru a acoperi necesitățile bisericilor, trebuiau să fie înscriși în jur de 20 de elevi, Departamentul Cultelor aproba întotdeauna, mult mai puțin decât ceea ce se solicita. Astfel s-a ajuns ca în anii '80 bapțiștilor să li se repartizeze numai 4-5 locuri anual la Seminar, fapt care a determinat o adevărată „criză” de pastori în bisericile baptiste din România.

Cu toate acestea, bapțiștii au reușit să găsească soluții pentru ca viața religioasă a adepților cultului să nu aibă de suferit din cauza faptului că regimul comunist refuza cu obstinație să permită pregătirea unor pastori specializați la Seminarul Teologic de la

¹⁸ Ioan Bunaciu, *Bisericile creștine baptiste din România între 1944-1989*, București, Editura Universității din București, 2002, p. 46. Potrivit unui raport întocmit de „Amnesty International” la sfârșitul anilor '70 aceste amenzi se aplicau în temeiul Decretului 153 din 1970, introdus inițial pentru a lupta împotriva delincvenței minorilor și huliganismului. Conform paragrafului întâi al decretului „cetățenii care înființează grupări exprimând prin activitățile lor atitudini parazitare, anarhiste, contrare principiilor elementare ale ordinii sociale și principiilor legalității socialiste, ca și cetățenii care sprijină astfel de grupări sunt pasibili de a fi urmăriți în justiție, amendați și supuși altor forme de pedepse”. A.C.N.S.A S., fond Documentar, dosar 21, vol. 27, f. 180.

¹⁹ Ioan Bunaciu, *op. cit.*, p. 47.

București. Așa a început să funcționeze și în România, B.E.E.I. (Biblical Education by Extension International), o școală teologică subterană înființată de Bud Hinkson, conducătorul organizației „Campus Crusade for Christ” pentru Europa ce își propusese să pregătească deservenți de cult în țările în care credincioșii erau prigoniți de autorități.²⁰ Teologii americani veneau în România sub acoperirea de turiști sau sub diferite alte pretexte și răspundeau la apelative comune precum: Michael, John, Jim, etc., nedeconspirându-și identitatea lor reală.²¹

Pentru a nu trezi bănuiala autorităților, misionarii străini veneau cam de 4-5 ori pe an (de fiecare dată altă persoană) și obișnuiau să rămână în țară între 1-4 săptămâni. Ei le aduceau credincioșilor studii, cărți și le țineau cursuri intensive. În cazul în care trebuiau să stea în România mai mult de o săptămână, străinii se deplasau în diferite locații din țară pentru a ține prelegeri mai multor grupuri de credincioși.²² Prin această școală teologică subterană, Cultul Baptist din România a reușit ca, în pofida pedicilor ridicate de regimul comunist, să pregătească o generație de slujitori laici, cel puțin la fel de bine pregătiți ca absolvenții Seminarului oficial. Mulți dintre aceștia au devenit după 1989 pastori, și au constituit un element de legătură între generația veche formată în cadrul Seminarului Teologic Baptist din București și generația tânără.²³ Chiar și cei care și-au păstrat în continuare statutul de laici, sunt astăzi oameni de bază în biserici, ocupă diferite funcții de conducere ori au responsabilități în educația tinerilor, în organizarea și coordonarea diferitelor programe de asistență socială sau misionare.²⁴

Pedicile ridicate de autoritățile comuniste în ceea ce privește construcția, extinderea sau repararea bisericilor reprezintă, de asemenea, o problemă importantă cu care s-au confruntat credincioșii bapțiști din România între 1948-1989. În perioada menționată, reparațiile sau extinderile făcute la bisericile baptiste s-au realizat, de cele mai multe ori, fără autorizație, întrucât, deși credincioșii demonstau necesitatea stringentă a efectuării acestora, nu reușeau să-i sensibilizeze pe oficialii comuniști. Dacă se întâmpla să fie descoperiți bapțiștii riscau fie să plătească amenzi importante, fie să li se dărâme ceea ce au construit, fapt confirmat de mărturiile orale ale celor intervievați.

Creșterea constantă a numărului de credincioși de-a lungul perioadei comuniste i-a obligat, uneori, pe bapțiști să apeleze la soluția disperată de a demara chiar lucrări de construcție a bisericilor fără autorizație sau cu autorizații pentru executarea unor amenajări de minimă importanță precum vopsirea bisericilor sau repararea acoperișului.²⁵ Desigur, se nutrea speranța că o dată puse în fața faptului împlinit autoritățile vor accepta situația și le vor

²⁰ Iosif Țon, *Predica de pe munte*, vol. I, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2000, p. 7.

²¹ Iosif Țon, *op. cit.*, p. 7.

²² Interviuri cu Liviu Mocanu, Victor Lazăr.

²³ Livius Ban, *De la ruină la glorie*, Arad, Editura Carmel Print, 2004, pp. 305-306.

²⁴ Interviuri cu Dragomir Bojan.

²⁵ Interviuri cu Ioan Alexandru Dan.

emite autorizație de funcționare. În plus, câteodată se miza și pe corupția reprezentanților locali ai puterii, care adesea puteau fi convinși să „închidă ochii” în schimbul unor produse occidentale sau chiar a valutei primite de credincioși pe diferite căi din străinătate. Din păcate, au existat și situații în care bapțiștii fie nu au dispus de produse din străinătate pentru a „îmbuna” autoritățile locale, fie acestea au fost de neînduplecat și au ținut să aplice întocmai prevederile legale, dispunând demolarea construcțiilor fără autorizație. Așa s-a ajuns, spre exemplu, la demolarea bisericilor din Cluj-Napoca, Dej, Bistrița, și la emiterea unor decizii de demolare totală sau parțială în cazul bisericilor din Negreni și Baia Mare. Fie că s-a concretizat în fapt, fie că a rămas doar la stadiul de amenințare, aceste evenimente s-au întipărit pregnant în memoria colectivă și le-am tratat pe larg în cadrul lucrării noastre.

Un alt subiect tratat pe larg în această secțiune a lucrării noastre a fost supravegherea membrilor Cultului Baptist de către poliția politică a regimului comunist. Așa cum reiese din documentele aflate în arhiva C.N.S.A.S. și din mărturiile orale, în cadrul urmăririi informative a membrilor cultului baptist, ofițerii de Securitate își propuneau următoarele: controlul și limitarea relațiilor credincioșilor bapțiști cu străinii, identificarea canalelor de procurare și răspândire a literaturii religioase, izolarea și eradicarea manifestărilor de „disidență religioasă”, supravegherea deservenților de cult, zădărnicierea prozelitismului religios.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, Securitatea s-a folosit, printre altele, chiar de unele persoane din cadrul cultului care, de bună voie sau în urma constrângerilor exercitate asupra lor au acceptat să devină „informatori”. Problema informatorilor din biserică este și astăzi una nerezolvată datorită unei inexplicabile reticențe și lipse de interes manifestate de marea majoritate a membrilor cultului față de deconspirarea celor care au colaborat cu poliția politică.

În capitolul IV al lucrării noastre intitulat *„Bapțiștii în societatea românească între 1948-1989”* am abordat, pentru început, problema denumirilor atribuite bapțiștilor sau asumate de aceștia în perioada comunistă. Am arătat, astfel, că din dorința de a contura în rândul maselor, un sentiment de respingere față de cultele neoprotestante, comuniștii au preluat și popularizat un termen jignitor la adresa acestora – cel de „sectanți”. Contaminați de discursul presei comuniste și de ideile propagate de aceasta, românii atei sau adepți ai cultelor tradiționale au început să-i privească cu suspiciune pe bapțiști, au început să-i izoleze și chiar să-i supună unor presiuni, mai ales de natură psihică, cu scopul de a-i determina să se integreze în marea masă a cetățenilor care acceptaseră să se conformeze imperativelor societății comuniste. În mod firesc, termenul de „sectanți” este respins categoric de credincioșii intervievați care preferă să fie numiți „pocăiți”, „bapțiști”, „neoprotestanți” sau, mai nou, „evanghelici”.

În cadrul acestui capitol am analizat, apoi, statutul copiilor, militarilor și angajaților baptiști în societatea comunistă. Având în vedere faptul că liderii comuniști din țara noastră susțineau că făurirea societății socialiste era inseparabil legată de înlăturarea „oricăror concepții, mentalități, manifestări și practici înapoiate, retrograde, mistice despre lume și viață”²⁶ între 1948-1989, și în special după 1964, a existat o adevărată competiție între stat și biserică pentru câștigarea adeziunii tinerelor generații. Copiii și tinerii din familii baptiste au fost puternic influențați de proiectul statului comunist de a avea cetățeni „eliberați” de concepțiile religioase. Ei s-au confruntat, deseori cu tendințele profesorilor și colegilor de a-i ironiza și discrimina și au avut de suportat chiar persecuții concrete precum imposibilitatea de a urma anumite școli sau facultăți, acordarea unor note mai mici decât cele convenite, exmatriculări.

La rândul lor, militarii baptiști au resimțit acut faptul că erau membri unei confesiuni neoprotestante. Astfel, unii dintre tinerii înrolați erau trimiși la munci agricole sau în unități famate, erau ironizați de ofițeri și de colegi sau chiar erau supuși unor presiuni psihice și fizice pentru a renunța la credința în Dumnezeu. Chiar dacă au existat și unele excepții, perioada satisfacerii stagiului militar a fost pentru marea majoritate a baptiștilor una în care s-au convins de faptul că sunt priviți cu suspiciune de „ceilalți” și că nu sunt acceptați pe deplin în societatea comunistă.

Apartenența la o confesiune neoprotestantă a avut o influență profundă și asupra vieții profesionale a credincioșilor baptiști din România. Acestora nu li se permitea să lucreze în armată, miliție, servicii secrete, justiție (decât în calitate de avocați) și administrație iar când ajungeau în sistemul medical ori în sistemul de învățământ erau permanent șicanați sau chiar destituiți. Din cauza reticenței lor de a se înregistra în organizațiile de partid, baptiștii erau nedreptățiți când se distribuiau premii sau prime, întâmpinau dificultăți când se făceau promovări și avansări, primeau locuințe improprii și numai după îndelungate insistențe, erau primii vizați atunci când se făceau restructurări. Ca și cum aceste probleme nu erau suficiente, adepții Cultului Baptist erau se aflau permanent în vizorul Securității și erau, sistematic ironizați și persecutați de colegi și de șefi. Problemele întâmpinate de angajații baptiști au variat însă ca intensitate în funcție de gradul de îndoctrinare cu concepțiile materialist-științifice al persoanelor cu care au venit în contact, de disponibilitatea acestora de a se supune imperativelor ideologiei comuniste și, implicit, de a lua atitudine împotriva „mentalităților obscurantiste și retrograde” și, nu în ultimul rând, de trăsăturile de caracter ale persoanelor direct implicate.

²⁶ Octavian Nistor, *Educația ateistă și afirmarea valorilor umanismului revoluționar*, în „Era Socialistă”, anul LXIX, 10 iunie nr. 11/1989, p. 28.

În capitolul „*Relațiile baptiștilor români cu protestanții din străinătate între 1948-1989*” am analizat motivațiile acestor relații și am arătat cum s-au materializat ele în perioada comunistă. Astfel, faptul că baptismul a apărut în Europa de vest și centrală și a fost implementat în spațiul românesc de misionari proveniți din aceste zone ar constitui o primă explicație a legăturilor dintre adepții acestei credințe din țara noastră și cei din străinătate. Pe de altă parte, de la începutul secolului XX numeroși români au emigrat în Statele Unite, s-au convertit la baptism și au avut apoi o contribuție esențială nu doar la răspândirea credinței în România, ci și la sporirea ponderii relațiilor dintre baptiștii români și cei americani în detrimentul celor dintre baptiștii români și cei europeni.

În pofida nenumăratelor restricții impuse de autorități, relațiile dintre credincioșii baptiști români și cei străini, implicit vizitele acestora din urmă în țara noastră, s-au perpetuat de-a lungul întregii perioade comuniste și chiar s-au intensificat după 1970, ele contribuind substanțial la supraviețuirea și dezvoltarea acestui cult în România. Baptiștii străini i-au aprovizionat cu literatură religioasă și materiale necesare exercitării cultului pe coreligionarii din România, le-au oferit ajutoare materiale și financiare și au intervenit în favoarea lor la cele mai înalte foruri politice din Occident și din țara noastră.

În capitolul VI al lucrării noastre intitulat „*Baptiștii despre ei înșiși*” am vorbit despre procesul convertirii martorilor noștri sau al înaintașilor lor, am prezentat semnificația botezului și modul în care se realizează acesta, am arătat care sunt - în opinia celor intervievați - caracteristicile unui credincios baptist și am analizat, pe baza mărturiilor orale și a propriilor noastre observații, femeia și familia baptistă.

Astfel, convertirea religioasă reprezintă cel mai important moment din viața baptiștilor, un moment în care Dumnezeu își face simțită prezența în viața lor și „le descoperă adevărata cale” către mântuire. Analizând interviurile realizate am constatat că procesul convertirii este unul extrem de complex, el datorându-se unui complex de factori precum: prozelistimul desfășurat de adepții acestei credințe, drame personale sau colective trăite de cei convertiți (război, boli sau accidente, etc.), insatisfacția față de principiile ortodoxe și față de viața religioasă a ortodocșilor, atracția exercitată de atmosfera caldă și solidaritatea specifice bisericilor baptiste. O dată integrați în cadrul acestor comunități, oamenii aveau certitudinea că vor obține nu doar mântuirea ci și un trai mai liniștit și mai fericit alături de oameni care se iubeau și se ajutau unii pe alții în momente dificile.

Indiferent de contextul și motivația convertirii, marea majoritate a credincioșilor și-au schimbat, în mod vizibil, în urma acestui proces comportamentul și mentalitatea și s-au integrat complet în noua comunitate formată din membrii bisericii baptiste. Uneori această metamorfoză

a celui convertit a afectat în mod dramatic relațiile sale cu membrii familiei care au rămas la vechea credință și care n-au agreat decizia lor.

Convertirea religioasă este urmată de ceremonia botezului care marchează intrarea oficială a credinciosului în Biserica Baptistă. După exemplul și porunca biblică, bapțiștii obișnuiesc să se boteze la maturitate dar aceasta „nu are atât de mult de-a face cu vârsta” ci cu „înțelegerea Scripturii, cu credința personală, cu pocăința personală”.²⁷ Așa se explică faptul că sunt persoane, chiar din familii baptiste, care se botează după împlinirea vârstei de 18 ani, după cum există și persoane care se botează sub vârsta de 18 ani. Chiar dacă are, în realitate, o semnificație pur simbolică, pentru un credincios al Bisericii Baptiste botezul reprezintă unul dintre cele mai importante momente ale vieții sale de creștin. În urma botezului, bapțiștii consideră că au făcut un pas important spre mântuire intrând nu doar într-o biserică anume ci în marea familie de „copii ai lui Dumnezeu”, „născuți din nou” din apă și din Duh.

Credincioșii intervievați pe parcursul cercetărilor efectuate au fost unanimi în a declara că un baptist adevărat se deosebește net de cei din jur prin modul de gândire, prin comportament și chiar prin modul în care vorbește. Potrivit mărturiilor acestora, baptistul nu bea alcool, nu fumează, nu se lasă pradă „pofteilor carnale”, nu minte, nu vorbește murdar, fiind un individ tolerant, înțelegător, dornic să-i ajute pe cei aflați în nevoi și să ducă, în general, o viață de „bun creștin”.²⁸ Deși recunosc că sunt și bapțiști care nu reușesc să se ridice la înălțimea acestor exigențe, cei intervievați se grăbesc să de disocieze de acești „păcătoși”, care aruncă o lumină nefavorabilă asupra tuturor membrilor cultului.

Femeile baptiste au un nivel de educație care diferă substanțial în funcție de generația din care fac parte. Cele de vârstă înaintată (peste 70 de ani) au de regulă cel mult 8 clase, cele de vârstă mijlocie (50-70 de ani) au școală profesională, liceu sau chiar studii superioare, iar cele mai tinere (sub 50 de ani) au absolvit liceul, școala postliceală sau o facultate.²⁹ Femeile baptiste sunt crescute în spiritul devotamentului față de soți și copii și se străduiesc de-a lungul vieții să fie soții și mame cât mai aproape de perfecțiune. Acest obiectiv permanent nu le împiedică, totuși, să-și caute un loc de muncă și să îmbine fericit cariera cu rolul de mamă și soție.³⁰ Baptistele nu obișnuiesc să aibă față de haine, încălțăminte și podoabe atitudinea specifică celorlalte reprezentante ale sexului frumos. Îmbrăcămintea sau încălțăminte lor este curată, îngrijită și decentă, dar nu obișnuiesc să poarte podoabe sau să se machieze.

²⁷ Interviu cu Avram Faur.

²⁸ Interviu cu Vasile Cherecheș.

²⁹ Interviu cu Maria Bărbăței, Marcela Bota, Anica Bocaniciu, Silvia Căpușan, Viorica Cătuna, Rodovica Cătuna, Eleonora Ciorbă, Lidia Dan, Verginia Dan, Malidia Faur, Ana Grel, Onița Leahu, Elena Mihoc, Irina Negrea, Emilia Popițan, Veronica Parel, Lidia Țugulan.

³⁰ Interviu cu Maria Bărbăței, Marcela Bota, Anica Bocaniciu, Silvia Căpușan, Viorica Cătuna, Rodovica Cătuna, Eleonora Ciorbă, Lidia Dan, Verginia Dan, Malidia Faur, Ana Grel, Onița Leahu, Elena Mihoc, Irina Negrea, Emilia Popițan, Veronica Parel, Lidia Țugulan.

Familia baptistă este, de regulă, rezultatul căsătoriei a două persoane din Cultul Baptist care se întâlnesc fie în biserica din care fac parte, fie cu ocazia unor manifestări specifice membrilor cultului baptist (întâlniri ale tineretului cultului baptist, campanii de evanghelizare, boteze).³¹ Deși există și cazuri izolate de căsătorii cu persoane de altă credință, este preferată căsătoria cu adepți ai confesiunii baptiste întrucât viitorii soți au astfel certitudinea că împărtășesc aceleași principii și aceleași idealuri. Potrivit mărturiilor celor intervievați, prin respectarea strictă a tradiției biblice și a principiilor de credință baptiste membrii Cultului Baptist reușesc să aibă o viață de familie împlinită și lipsită de greutățile determinate de viciile și excesele specifice multora dintre indivizii atei sau adepți ai bisericilor majoritare.

Ultimul capitol al lucrării noastre, „*Caracteristici ale Bisericii Baptiste*” începe prin a prezenta structura programului religios în bisericile baptiste. Astfel, în urma cercetărilor întreprinse în localitățile din județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj și Maramureș am constatat că bapțiștii au servicii divine atât duminica (dimineața și după-amiaza) cât și într-o altă zi lucrătoare din cursul săptămânii. Cei mai mulți dintre credincioșii intervievați ne-au declarat că au ales pentru serviciul divin din cursul săptămânii zilele de miercuri și joi. Aceste zile sunt preferate, în special, de bisericile din orașe, pentru a le permite credincioșilor să părăsească localitatea de vineri până sâmbătă seara dar și pentru a nu supraaglomera sfârșitul săptămânii cu programe religioase.

În perioada comunistă, potrivit tradiției care exista în Biserica Baptistă încă de la începuturile sale, bapțiștii din România nu au primit nici un fel de susținere financiară din partea statului. Persoanele interievate ne-au declarat că acest fapt are la bază trei explicații majore: convingerea că biserica trebuie să fie total separată de stat, ideea că „cine plătește controlează”, și dorința de a-i co-interesa pe credincioși. Credincioșilor nu li se impune să plătească lunar sau anual o sumă fixă ci, fiecare are libertatea să contribuie cu cât crede de cuviință. Deși credincioșii nu au insistat asupra acestui aspect, trebuie să menționăm că bisericile baptiste din România, mai primesc, ocazional, chiar și acum, după prăbușirea comunismului, sume de bani sau ajutoare materiale din partea unor biserici sau organizații religioase din străinătate.

O altă temă abordată în cadrul acestui capitol a fost cea a persoanelor care i-au impresionat pe martorii noștri de-a lungul timpului. Cum era de așteptat, personajele din această categorie sunt pastori celebri ai Bisericii Baptiste din România precum: Iosif Țon, Mihai Hușan, Paul Negruț, Pavel Niculescu, Ioan Bunaciu, Liviu Olah, Aurel Tanc, Beniamin Fărăgău. În aceeași categorie a celor mai admirate personalități a fost inclus, însă, și Ioan

³¹ Interviuri cu Maria Bărbăței, Dragomir Bojan, Silvia Căpușan, Malidia Faur, Avram Faur, Ana Grel, Petru Grel Vasile Sidea, Gabriel Virag,

Alexandru Dan, fiul unuia dintre cei mai importanți pastori baptiști din Transilvania, care deși nu a funcționat niciodată ca pastor, a fost unul dintre stâlpii Comunității Baptiste Cluj. Liderii baptiști menționați anterior i-au „cucerit” pe credincioșii intervievați datorită pregătirii lor teologice, calităților oratorice, atitudinii lor apropiate față de membrii bisericii și, nu în ultimul rând, datorită eforturilor depuse de-a lungul timpului pentru asigurarea bunului mers al treburilor comunității.

Analizând mărturiile orale și documentele de arhivă am observat că membrii bisericii baptiste dovedesc un interes deosebit pentru educarea religioasă a copiilor. Încă din fragedă pruncie familia îi învață pe copii primele rugăciuni, poezii și cântece cu teme creștine. De la 3-4 ani, copiii sunt aduși duminica la biserică, și în timp ce părinții participă la programul religios, ei sunt lăsați în grija unui „învățător de școală duminicală”. În perioada comunistă, cea mai mare parte a acestor „învățători” erau intelectuali din biserică, cu o oarecare pregătire pedagogică și didactică, sau chiar intelectuali cu pregătire de specialitate.³² Mulți dintre ei urmau cursuri clandestine ținute de străini sau de persoane specializate din țară pentru a-și îmbunătăți calitățile pedagogice și pentru a avea un randament sporit în „lucrul cu copiii”. Deși comuniștii au încercat să zădărnicească eforturile baptiștilor de a oferi o educație religioasă copiilor și tinerilor, strădaniile lor au fost sortite eșecului.

O altă problemă analizată în această secțiune a fost cea privind funcția socială a bisericii. Începând din perioada comunistă, cea mai cunoscută modalitate de întrajutorare întâlnită în Biserica Baptistă a fost acordarea unor ajutoare financiare și materiale credincioșilor. Cea mai mare parte din ajutoarele materiale distribuite înainte de 1989 s-au primit de la protestanții străini. Dacă în primii ani de după Revoluție au continuat să se primească astfel de ajutoare din străinătate, în ultima perioadă a început să se răspândească tot mai mult procedeul colectării de bani, îmbrăcăminte, alimente și medicamente de la credincioșii din bisericile mari, aflate în orașe, pentru baptiștii săraci și pentru bisericile mici, de la sate.

Pentru a beneficia de toate drepturile ce decurg din calitatea de membru al unei biserici baptiste, credincioșii au datoriat să respecte întocmai poruncile divine și regulile interne ale bisericii. Principalele abateri care pot determina sancționarea disciplinară a membrilor unei biserici baptiste sunt: curvia, concubinajul, divorțul, consumul excesiv de alcool, fumatul. Pastorii, dar și mulți dintre credincioșii de rând, sunt perfect conștienți de faptul că nerespectarea principiilor creștine de către membrii bisericii aduce deservicii majore

³² Dintre persoanele intervievate au avut sau au în continuare „activități cu copiii” Malidia Faur, Ioan Alexandru Dan, Lidia Dan, Onița Leahu, Emilia Popișan, Dragomir Bojan. Dintre aceștia, Lidia Dan și Dragomir Bojan erau, în perioada comunistă, chiar profesori de limba și literatura română.

cultului întrucât, pe de-o parte, îi îndepărtează pe potențialii noi convertiți, iar pe de altă parte, le oferă prilejul persoanelor de alte confesiuni pentru a ataca Biserica Baptistă.

Una dintre caracteristicile Cultului Baptist este și aceea că membrii săi recunosc și respectă un număr mult mai mic de sărbători decât cultele Ortodox, Romano-catolic sau Greco-catolic. Bapțiștii sărbătoresc duminica - ziua învierii Domnului, ca zi de închinare săptămânală, precum și sărbătorile anuale legate de evenimentele principale ale creștinismului: Crăciunul sau Nașterea Mântuitorului, Botezul Domnului, Floriile, Învierea Domnului, Înălțarea Domnului și Rusaliile sau Pogorârea Duhului Sfânt.³³ Pe lângă sărbătorile religioase, bapțiștii au și o serie de sărbători cu caracter laic. Unele dintre ele sunt preluate de la bapțiștii americani (de exemplu <Ziua Roadelor>) altele au fost instituite în perioada comunistă pentru a le oferi posibilitatea credincioșilor să aibă mai multe servicii divine (<Ziua Mamei>, <Ziua Primăverii>, <Ziua Copilului>, etc).³⁴

Căsătoriile și înmormântările nu se deosebesc radical față de cele specifice altor credincioși. Înainte de a se căsători, tinerii au obligația de a participa la o așa-zisă „pregătire” în cadrul căreia pastorul le explică semnificația căsătoriei și îi învață cum trebuie să procedeze pentru a depăși greutățile care se vor ivi de-a lungul vieții conjugale.³⁵ În ceea ce privește căsătoria propriu-zisă, singurele elemente distinctive sunt acelea că nu se servește alcool la masă, nu se dansează și nu se cântă decât muzică religioasă.

La rândul său, ritualul înmormântării la bapțiști nu diferă prea mult de cel al creștinilor ortodocși. Mai întâi, așa cum se obișnuiește și la ortodocși, într-una sau în două seri de dinaintea înmormântării are loc așa-numitul „priveghi” al decedatului, la care participă rudele și prietenii apropiați ai acestuia. Slujba de înmormântare este oficiată de unul sau mai mulți pastori și constă în: predică, rugăciuni și cântări potrivite evenimentului. Spre deosebire de ortodocși, bapțiștii susțin însă că la ei nu există obiceiul de a se oferi mâncarea sau diferite obiecte ca „pomană” la înmormântare și că nici măcar pastorul nu este remunerat.

Tot în acest capitol am abordat și problema prozelitismului baptist care reprezintă una dintre principalele motivații ale aversiunii manifestate de o mare parte a clericilor cultelor tradiționale față de bapțiști. Prozelitismul baptist se desfășoară atât în mod organizat, de către pastori sau grupuri misionare cât și în mod individual de credincioși după vechiul principiu „fiecare baptist, un misionar”. Chiar dacă prozelitismul baptist a intrat într-o perioadă de recul în ultimii ani și, în plus, nu este nici de departe la fel de agresiv precum cel al Martorilor lui Iehova, el se manifestă și în prezent și va continua să reprezinte o realitate și pe viitor întrucât

³³ Interviu cu Ilie Lucian; <http://www.culte.ro/DocumenteHtml.aspx?id=1739>, accesat la 4 mai 2009.

³⁴ Interviu cu Mihai Hușan, Anica Bocaniciu.

³⁵ Interviu cu Silvia Căpușan.

sporul natural nu poate constitui o sursă suficientă pentru a asigura o creștere acceptabilă a numărului de aderenți ai Cultului Baptist.

În ceea ce privește relațiile baptiștilor cu alte culte, analizând interviurile realizate, am putut observa că modul în care se raportează aceștia la celelalte culte din România este diferit de la biserică la biserică, și de la individ la individ. Există, într-adevăr baptiști care manifestă o anumită intoleranță față de toate celelalte culte, există baptiști care îi critică doar pe ortodocși și pe catolici și susțin că se află în relații bune cu adepții cultelor evanghelice, după cum există și baptiști care pledează pentru o conviețuire în bună înțelegere cu reprezentanții tuturor cultelor creștine. Foarte interesant ni se pare faptul că o mare parte a baptiștilor îi privesc pe adventiștii de ziua a șaptea și Martorii lui Iehova cu aceeași desconsiderare pe care o au de suportat ei înșiși din partea Bisericii Ortodoxe. Sunt și baptiști care înțeleg, însă, că adversitatea față de membrii altor culte nesocotește una dintre principalele porunci ale divinității – „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” – și pledează pentru o bună înțelegere între toți creștinii din România și din lume. Nu putem decât să sperăm că, treptat, aceștia din urmă își vor impune punctul de vedere și că vom asista, pe viitor, la transformarea ecumenismului din deziderat în realitate.

Concluzii: Teza noastră de doctorat intitulată „*Cultul Baptist din Transilvania între 1948-1989 în memoria colectivă. (județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sălaj)*” a izvorât din necesitatea de a umple un gol care exista în istoriografia română în ceea ce privește situația minorității religioase baptiste în timpul regimului comunist. Spre deosebire de alte lucrări scrise de membri ai Cultului Baptist, teza noastră a fost redactată după criterii strict științifice, utilizând cinci tipuri de surse: interviuri de istorie orală, documente de arhivă inedite, cărți și studii științifice, presă, pagini web.

Coroborarea informațiilor furnizate de sursele menționate mai sus ne-a permis să surprindem politica statului comunist față de religie și biserică, în general și față de Biserica Baptistă în special, și să aflăm, pe baza mărturiilor directe ale credincioșilor care au trăit în acea perioadă, modul în care au fost afectați de politicile antireligioase ale regimului.

În aceste condiții, apreciem că teza noastră de doctorat poate să reprezinte un punct de plecare spre o reconstituire științifică a istoriei baptiștilor din țara noastră și din diaspora dar și un demers util în vederea aprofundării cunoașterii trecutului comunist al României. Pe de altă parte, avem convingerea că lucrarea noastră va contribui la o cunoaștere și la o înțelegere mai profundă a minorităților religioase din România.

CUPRINS

Cuprins.....	2
I. REPERE TEORETICE ȘI METODOLOGICE.....	7
1. Repere teoretice.....	7
1.1. Istoria istoriei orale.....	7
1.2. Istoria orală ~ câteva trăsături definitorii.....	11
1.3. Credibilitatea surselor orale.....	15
1.4. Memoria colectivă și trecutul istoric.....	22
2. Repere metodologice.....	25
2.1. Ancheta pe bază de chestionar.....	25
2.2. Ancheta pe bază de interviu.....	26
2.3. Eșantionul.....	31
2.4. Identificarea și contactarea martorilor.....	33
2.5. Realizarea interviurilor.....	33
2.6. Prelucrarea informațiilor.....	35
3. Stadiul cercetărilor în domeniu.....	38
II. CADRUL GENERAL.....	43
1. Repere din istoria baptiștilor.....	43
1.1. Teorii privind apariția credinței baptiste.....	43
1.2. Baptiștii în lume.....	44
1.3. Apariția credinței baptiste în România.....	45
1.4. Raporturile baptiștilor din teritoriile românești cu statul în secolul XX.....	47
1.5. Apariția credinței baptiste în memoria colectivă a baptiștilor din județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj și Maramureș.....	51
a. Influența primului război mondial asupra răspândirii credinței baptiste.....	52
b. Alte situații.....	57
2. Structura organizatorică a bisericilor baptiste din România în perioada comunistă.....	59
2.1. Organizarea administrativă a Cultului Creștin Baptist.....	59
a. Biserica.....	59
b. Comunitățile Bisericilor Creștine Baptiste.....	60
c. Uniunea Comunităților Creștine Baptiste.....	61
2.2. Congresul Cultului Creștin Baptist.....	62
2.3. Comunitatea Creștină Baptistă Cluj.....	62
3. Principalele caracteristici ale credinței creștine baptiste.....	64

III. STAT ȘI BISERICĂ ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ. CAZUL BISERICII BAPTISTE.....	69
1. Raporturile stat-culte ~ de la premise teoretice și ideologice la memoria colectivă....	69
1.1. Rădăcinile ideologice ale ateismului comunist.....	69
1.2. Motivațiile aversiunii regimului comunist față de religie și culte în accepțiunea baptiștilor.....	72
1.3. Câteva explicații ale suspiciunii cu care erau priviți credincioșii baptiști din România de către comuniști.....	78
2. Departamentul cultelor și împuterniciții ~ instrumente ale statului comunist în lupta împotriva bisericilor.....	81
3. Reglementarea serviciilor divine.....	92
4. Arondarea bisericilor.....	98
5. Situația pastorilor și a seminarului teologic baptist în timpul regimului comunist....	101
5.1. Deservenții de cult baptiști între 1948-1989.....	101
5.2. Problemele Seminarului Teologic Baptist în perioada comunistă.....	107
5.3. Educația Biblică prin Extensie.....	108
6. Problemele privind reparațiile, extinderile și construcțiile de biserici între 1948-1989.....	114
6.1. Situația reparațiilor și extinderilor bisericilor baptiste în perioada comunistă.....	114
6.2. Biserici demolate sau amenințate cu demolarea în perioada comunistă. Studii de caz.....	115
a. Biserica Baptistă Maghiară din Cluj-Napoca.....	116
b. Biserica Baptistă din Dej.....	116
c. Biserica Baptistă din Bistrița.....	118
d. Biserica Baptistă din Baia Mare.....	127
e. Biserica Baptistă din Negreni.....	128
6.3. Construcții în ciuda restricțiilor.....	130
7. Baptiștii și Securitatea.....	132
7.1. Relațiile baptiștilor cu străinii sub lupa Securității.....	132
7.2. Literatura religioasă în atenția poliției politice.....	134
7.3. Securitatea împotriva „disidenților religioși”.....	137
7.4. Securitatea și prozelitismul baptist.....	143
7.5. Pastorii și Securitatea.....	144
7.6. Informatorii din Biserica Baptistă.....	149
7.7. Problema deconspirării informatorilor din Biserica Baptistă după 1989.....	154

IV. BAPTIȘTII ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE 1948-1989.....	159
1. Denumiri atribuite baptiștilor sau asumate de aceștia în perioada comunistă.....	159
1.1. „Sectanți”.....	159
a. Definierea noțiunii de „sectă”.....	159
b. Definiții ale „sectei” în opinia baptiștilor.....	161
c. De ce se promova ideea că baptiștii sunt o „sectă”?.....	162
d. Propaganda întreprinsă de statul comunist împotriva „sectelor” prin intermediul mass-mediei.....	165
e. Zvonuri despre „sectanți” lansate de comuniști.....	167
f. Reminiscențe ale campaniei întreprinse de comuniști împotriva „sectanților” în prezent.....	169
1.2. „Baptist”.....	170
1.3. „Neoprotestant”.....	171
1.4. „Pocăit”.....	173
a. Cine sunt „pocăiții”?.....	173
b. Semnificația termenilor „pocăit”/„pocăință” în opinia baptiștilor.....	174
c. Imaginea „pocăiților” în societate. Relațiile cu „ceilalți”.....	179
2. Copiii baptiștilor în sistemul de învățământ românesc între 1948-1989.....	183
3. Baptiștii în armată.....	208
3.1. De la viața civilă la viața cazonă.....	208
3.2. Relațiile soldaților baptiști cu ofițerii.....	210
3.3. Atitudinea ofițerilor de contrainformații militare și a ofițerilor politici față de tinerii credincioși.....	218
4. Statutul angajaților de credință baptistă între 1948-1989.....	224
4.1. Atitudinea baptiștilor față de înregimentarea în rândurile Partidului Comunist Român.....	224
4.2. Angajații baptiști în atenția Securității.....	233
4.3. Relațiile angajaților baptiști cu șefii ierarhici.....	237
4.4. Relațiile baptiștilor cu colegii de serviciu.....	244
V. RELAȚIILE BAPTIȘTILOR ROMÂNI CU PROTESTANȚII DIN STRĂINĂTATE ÎNTRE 1948-1989.....	248
1. Scurt istoric al raporturilor dintre baptiștii români și străini.....	248
2. Relațiile cu străinii baptiști în mărturiile orale ale credincioșilor români.....	250
2.1. Legăturile „frățești” și legăturile „de sânge” ~ două motivații esențiale ale raporturilor baptiștilor români cu străinii.....	250

2.2. Bapțiștii români și mirajul Occidentului.....	252
2.3. Posturile de radio din străinătate care emiteau în limba română în memoria colectivă a bapțiștilor.....	254
2.4. Vizite ale străinilor protestanți în România comunistă.....	257
2.5. Ajutoare primite din străinătate de către bapțiștii români.....	262
2.6. Rolul străinilor în procurarea și răspândirea literaturii religioase între 1948-1989.....	268
VI. BAPTIȘTII DESPRE EI ÎNȘIȘI.....	273
1. Convertirea la baptism între hiatus și continuitate.....	273
1.1. Convertirea înaintașilor.....	273
1.2. Convertirea personală.....	280
1.3. Reacțiile rudelor și cunoștințelor după adoptarea credinței baptiste.....	287
1.4. Schimbări survenite în viața credincioșilor după convertire.....	291
2. Botezul.....	295
2.1. Originea și semnificația botezului.....	295
2.2. Pregătirile care se fac înaintea botezului.....	298
2.3. Momentul botezului în mărturiile bapțiștilor.....	303
2.4. Situația botezurilor între 1948-1989.....	307
3. Caracteristicile unui credincios baptist.....	313
3.1. Cum se raportează un baptist la Dumnezeu și la Biserică.....	313
3.2. Rugăciunea și postul.....	314
3.3. Câteva trăsături de caracter ale unui baptist.....	315
3.4. Atitudinea bapțiștilor față de mâncare, băutură, tutun, îmbrăcăminte.....	317
3.5. Atitudinea bapțiștilor față de muzică, bani și sex.....	318
4. Femeia baptistă.....	321
4.1. Nivelul de educație al femeii baptiste.....	321
4.2. Încadrarea în muncă a femeii baptiste.....	321
4.3. Cum se îmbracă femeile baptiste.....	322
4.4. Viața socială a femeii baptiste.....	323
4.5. Atitudinea femeii baptiste față de viața politică.....	324
4.6. Femeile baptiste și televizorul.....	325
4.7. Atitudinea femeilor baptiste față de lectură.....	325
5. Familia baptistă.....	327
5.1. Cum s-au cunoscut membrii familiei baptiste.....	327
5.2. Relațiile dintre soții bapțiști.....	330

5.3. Divorțul în familiile baptiste.....	332
5.4. Educarea copiilor.....	333
VII. CARACTERISTICI ALE BISERICII BAPTISTE.....	336
1. Structura programului religios în bisericile baptiste.....	336
2. Finanțarea bisericilor baptiste.....	340
3. Lideri reprezentativi în mărturiile baptiștilor.....	347
4. Educația religioasă a copiilor și a tinerilor.....	353
5. Funcția socială a bisericii.....	356
6. Disciplina în biserică.....	361
7. Rolul muzicii în biserica baptistă.....	363
7.1. Cum și-a câștigat muzica statutul pe care îl are astăzi în Biserica Baptistă.....	363
7.2. Muzica în bisericile baptiste din România.....	364
8. Sărbătorile credincioșilor baptiști.....	368
8.1. Sărbători religioase.....	368
8.2. Sărbători cu caracter laic.....	369
9. Căsătoria.....	371
10. Înmormântarea.....	373
11. Prozelitismul baptist.....	377
12. Relațiile baptiștilor cu adepții altor culte.....	383
12.1. Baptiști care spun „credința noastră este singura <credință adevărată>”.....	383
12.2. Relațiile cu ortodocșii ~ de la adversitate la toleranță.....	384
12.3. Relațiile baptiștilor cu membrii cultelor evanghelice din România.....	389
12.4. Baptiștii despre Martorii lui Iehova și Adventiștii de Ziua a Șaptea.....	392
Concluzii.....	395
Bibliografie selectivă.....	405
Lista martorilor.....	413
Anexa.....	419